

Національний університет
водного господарства та природокористування

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства та природокористування

Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури

Кафедра охорони праці і безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

О.А. Лагоднюк

«_____» _____ 2019 р.

03-10-81

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ
Occupational Healthy in the industry

спеціальність	194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології»
specialty	194 «Hydraulic Engineering Construction, Water Engineering and Water Technologies»
ОПП	«Гідротехнічне будівництво», «Водна інженерія та водні технології», «Гідроінформатика»
ЕРР	«Hydraulic Engineering Construction», «Water Engineering and Water Technologies», «Hydroinformatics»

Рівне – 2019

Национальный университет
та природокористування

Робоча програма «Охорона праці в галузі» для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» освітньо-професійними програмами «Гідротехнічне будівництво», «Водна інженерія та водні технології», «Гідроінформатика». Рівне: НУВГП, 2019. – 17 с.

Розробники: Шаталов Олександр Сергійович, канд. с.-г. наук, доцент, доцент кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри охорони праці і безпеки життєдіяльності

Протокол від «___» _____ 201_ року № ___

Завідувач кафедри _____ (В.Л. Филипчук)

Схвалено науково-методичною комісією зі спеціальності «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології»

Протокол від «___» _____ 201_ року № ___

Голова науково-методичної комісії _____ (_____)

© Шаталов О.С., 2019

© НУВГП, 2019

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» за спеціалізацією «Гідротехнічне будівництво», «Водна інженерія та водні технології», «Гідроінформатика».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є поняття, правові норми, вимоги і правила, а також комплекс організаційних, технічних і спеціальних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я та працездатності людини в трудовому процесі, виробничого середовища та майна від наслідків дії шкідливих та небезпечних виробничих факторів.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Охорона праці в галузі» є складовою частиною циклу дисциплін підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» за освітньо-професійними програмами «Гідротехнічне будівництво», «Водна інженерія та водні технології», «Гідроінформатика», яка передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжного курсу – «Безпека життєдіяльності і цивільний захист», цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, практичних заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених задач.

Вимоги до знань та умінь визначаються освітньо-професійними програмами «Гідротехнічне будівництво», «Водна інженерія та водні технології», «Гідроінформатика».

Анотація

Вивчення питань забезпечення безпеки праці при виконанні професійних обов'язків є невід'ємною складовою підготовки фахівця у галузі водної інженерії та водних технологій у процесі формування в нього професійних компетентностей. Навчальна дисципліна «Охорона праці в галузі» формує в майбутніх фахівцях уміння та компетенції для забезпечення безпечних умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці. Результати навчання полягають у вмінні виявляти при професійній діяльності умови, причини і

наслідки негативної дії шкідливих та небезпечних виробничих факторів на організм працюючих, оцінювати ступінь безпечності виробничого обладнання та здійснювати визначення необхідності, достатності і розробку заходів із виробничої безпеки.

Ключові слова: охорона праці, правові норми, система управління охороною праці, виробнича санітарія, виробнича безпека.

Abstract

The study of issues of occupational safety in the performance of professional duties is an integral part of the training of a specialist in the field of Water Engineering and Water Technologies in the process of forming his professional competencies. The discipline «Occupational safety in the industry» creates skills and competences for future specialists in order to ensure safe working conditions, taking into account the achievements of scientific and technological progress, as well as awareness of the inextricable unity of successful professional activity with the obligatory observance of all labor safety requirements. Learning outcomes are the ability to detect conditions, causes and consequences of the negative influence of harmful and hazardous production factors on the worker's health in the professional activity, to assess the degree of safety of the production equipment and to determine the necessity and adequacy of the development of measures on industrial safety.

Key words: occupational safety and health, legal norms, management system of occupational safety, industrial sanitation, industrial safety.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>19 «Архітектура та будівництво»</u>	Обов'язкова	
	Спеціальність <u>194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології»</u>		
Модулів – 1	Освітньо-професійні програми: «Гідротехнічне будівництво», «Водна інженерія та водні технології», «Гідроінформатика»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – не передбачено		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.; самостійної роботи студента – 3 год.	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	18 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	8 год.
		Самостійна робота:	
		54 год.	80 год.
		Вид контролю:	
	екзамен	екзамен	

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

- для денної форми навчання – 40 % до 60 %;
- для заочної форми навчання – 11 % до 89 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Охорона праці в галузі» включається в навчальні плани як самостійна дисципліна з фахової підготовки.

Мета вивчення дисципліни полягає у наданні знань, умінь, компетенцій для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності, формуванні відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах галузі через ефективне управління охороною праці та обов'язкове урахування вимог охорони праці у різних сферах професійної діяльності.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати:

- стан умов праці у галузі водної інженерії;
- засади системи управління охороною праці на галузевих об'єктах, нормативну базу для її підготовки, розробки та впровадження;
- функціональні обов'язки, права та відповідальність посадових осіб та працівників з питань охорони праці;
- класифікацію виробничих шкідливостей і небезпек технологічних процесів та виробництв галузі;
- травмонебезпечні чинники та чинники пожежної небезпеки галузевих об'єктів;
- вимоги виробничої безпеки при основних видах робіт, робіт з підвищеною небезпекою та експлуатації машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- систему соціального захисту працівників галузі;
- системи пожежної профілактики та захисту галузевих об'єктів;

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні вміти:

- виявляти на галузевому об'єкті негативну дію на працюючих шкідливих і небезпечних чинників;
- розробляти та впроваджувати заходи виробничої безпеки на об'єктах галузі;
- аналізувати причини виникнення нещасних випадків, розслідувати та брати їх на облік, розробляти заходи по їхньому запобіганню;

- оцінювати ступінь безпеки виробничого обладнання та технології виконання робіт, виконувати обґрунтування і розробку безпечних методів виконання робіт;

- визначати безпечні умови експлуатації електротехнічного обладнання;
- визначати необхідні заходи щодо пожежної профілактики та безпеки галузевих об'єктів.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Правові та організаційно-технічні засади охорони праці

Тема 1. Законодавча та нормативна база з охорони праці

Основні положення законодавства про працю та охорону праці. Принципи державної політики в галузі охорони праці, право громадян на охорону праці, тривалість робочого часу, право на відпочинок, особливості охорони праці жінок, неповнолітніх тощо. Міжнародні та національні нормативно-правові акти з охорони праці: директиви ЄС, конвенції МОП, OHSAS, ISO, IEC, національні стандарти, нормативно-правові акти з охорони праці, державні санітарні норми. Державне управління охороною праці. Соціальний захист працівників галузі.

Тема 2. Організація охорони праці суб'єкта господарювання

Обов'язки роботодавця щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці, обов'язки працівника. Організація служби охорони праці на суб'єкті господарювання. Навчання з питань охорони праці. Контроль та відповідальність за стан охорони праці на суб'єкті господарювання.

Тема 3. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії

Шкідливі та небезпечні виробничі чинники. Класифікація умов праці. Гігієнічна оцінка умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища: повітряне середовище, забруднювачі повітряного середовища (шкідливі речовини, виробничий пил), освітлення території, виробничі вібрація, шум, ультразвук, інфразвук.

Змістовий модуль 2. Безпека праці та профілактика виробничого травматизму

Тема 4. Безпека праці за основних видів робіт

Виробничий травматизм і професійні захворювання в галузі. Організація робочих місць працівників галузі, робоча та небезпечні зони. Організація безпечного виконання робіт з підвищеною небезпекою. Безпечна експлуатація машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки. Безпека праці основних видів робіт в галузі.

Безпека праці під час виконання вишукувальних руслових робіт. Безпека при експлуатації каналів, трубопроводів, інших гідротехнічних споруд у водогосподарських системах. Безпека експлуатації насосних станцій водогосподарських систем.

Знаки безпеки. Норми та порядок забезпечення працівників галузі спецодягом, спецвзуттям та іншими ЗІЗ.

Тема 5. Електробезпека в галузі

Особливості електротравматизму галузі. Дія електричного струму на організм людини, чинники, що формують наслідки ураження електричним струмом. Класифікації виробничих умов за рівнем електробезпеки. Системи засобів і заходів безпечної експлуатації електроустановок.

Тема 6. Пожежна безпека

Законодавча та нормативно-правова база з питань пожежної безпеки. Нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки. Умови та причини виникнення пожеж на об'єктах галузі. Класи пожеж. Оцінка вибухопожежонебезпеки об'єкта. Організація забезпечення пожежної безпеки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма					заочна форма						
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с. р.		л	п	лаб	ін д	с. р.
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Правові та організаційно-технічні засади охорони праці												
Тема 1. Законодавча та нормативна база з охорони праці.	8	2				6	14				13	
Тема 2. Організація охорони праці суб'єкта господарюван- ня.	11	2				7	15	1	2		13	
Тема 3. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.	27	4	8			15	15		2		13	
Разом за змістовим модулем 1	46	8	10			28	44	1	4		39	
Змістовий модуль 2. Безпека праці та профілактика виробничого травматизму												
Тема 4. Безпека праці за основних видів робіт.	25	6	6			13	17	1	2		15	
Тема 5. Електробезпе- ка в галузі.	8	2				6	14				13	

Тема 6. Пожежна безпека.	11	2	2			7	15		2			13
Разом за змістовим модулем 2	44	10	8			26	46	1	4			41
Усього годин	90	18	18			54	90	2	8			80

5. Темі семінарських занять (не передбачені)

6. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Визначення запилиності повітря робочої зони	2	
2.	Визначення ступеня освітленості робочого місця	2	
3.	Визначення параметрів метеорологічних умов на робочих місцях	2	
4.	Визначення параметрів виробничого шуму та вібрації	2	
5.	Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань на виробництві	2	2
6.	Порядок розробки інструкцій з охорони праці	2	2
7.	Розрахунок небезпечних зон за дії різних небезпечних чинників	2	2
8.	Організація безпечного виконання робіт з підвищеною небезпекою та розрахунок норм забезпечення працівників дорожньої галузі спецвзуттям, спецодягом та іншими ЗІЗ	2	2
9.	Вивчення первинних засобів пожежогасіння та їх застосування	2	2
	Разом	18	8

7. Теми лабораторних занять (не передбачені)

8. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять – 18 год.

Підготовка до контрольних заходів – 18 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 18 год.

8.1 Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Основні принципи, положення та шляхи забезпечення безпеки праці в міжнародній законодавчій і нормативній базі	4	10
2.	Розробки питань з охорони праці в колективному договорі	2	7
3.	Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями	2	5
4.	Правила безпеки праці під час застосування ручного інструменту на водних об'єктах	5	15
5.	ЗІЗ і ПАЗ при небезпечній дії електричного струму	2	10
6.	Навчання з пожежної безпеки. Дії працівника під час виникнення пожежі на галузевому об'єкті	3	10
	Разом	18	57

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (не передбачено)

10. Методи навчання

Під час лекційного курсу застосовується комплекти роздаткового матеріалу за темами дисципліни, дискусійне обговорення проблемних питань, мультимедійне обладнання і презентації.

На практичних заняттях вирішуються ситуаційні завдання із розслідування нещасних випадків, розробки інструктивної документації з охорони праці розрахунку параметрів небезпечних виробничих чинників, оцінки електробезпеки та обладнання для пожежогашіння.

11. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у тестові форми на базі системи Moodle. Тестові завдання містять 30 питань різного рівня складності та ситуаційні задачі.

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом проведення тестування;
- з практичних завдань – з допомогою перевірки виконаних завдань:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Підсумковий контроль відбувається на екзамені в тестовій формі на базі системи Moodle за результатом оцінки відповідей на тестові питання різних рівнів складності та рішення ситуаційних задач.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
5	5	20	20	5	5		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90-100	відмінно
82-89	добре
74-81	
64-73	
60-63	задовільно
35-59	
0-34	незадовільно з можливістю повторного складання
	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Практикум з охорони праці / О.М. Кухнюк, С.Л. Кусковець, М.В. Сурговський, Н.М. Прокопчук. - Рівне: РВЦ НУВГП, 2010. – 266 с.
2. Кусковець С. Л., Шаталов О.С., Юра С.В. Пожежна безпека виробництва. Практикум : навч. посіб. / С. Л. Кусковець, О. С. Шаталов, С. В. Юра. – Рівне : НУВГП, 2013. – 220 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1992. - № 49. - Ст. 668.
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 р. № 322-082 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page>.
3. Кодекс цивільного захисту України // Відомості Верховної Ради, 2013. - № 34-35. - Ст. 458.
4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.94 № 4005-ХІІ // Відомості Верховної Ради України, 1994. - № 27. - Ст.218.

5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 03.10.2017 № 2148-VIII / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

6. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

7. Гіроль М.М., Бернацький М.В., Хомко В.Є. Охорона праці у водопровідно-каналізаційному господарстві : Навчальний посібник / М.М. Гіроль, М.В. Бернацький, В.Є. Хомко. - К.: ІВНВКП «Укрґеліотех», 2010. – 308 с.

8. Ярошевська В.М., Чабан В.Й. Охорона праці в галузі водного господарства / В.М. Ярошевська, В.Й. Чабан. – Рівне, 2002. – 286 с.

9. Охорона праці в питаннях та відповідях / В.М. Москальова, В.Л. Филипчук, С.Л. Кусковець, В.О. Турченко. - Рівне: Редакц.-видавн. центр НУВГП, 2011. – 452 с.

10. Основи охорони праці: Підручник. / К.Н. Ткачук, М.О. Халімовський, В.В. Зацарний та ін. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Основа, 2006. – 444 с.

11. Третяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD / за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.

12. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. / Г.Г. Гогіташвілі, Є.Т. Карчевські, В.М. Лапін. – К.: Знання, 2007. – 367 с.

13. Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: навчальний посібник / за редакцією В. Л. Филипчука. – Рівне, НУВГП, 2013. - 278 с.

14. Виробнича санітарія: навчальний посібник / за редакцією Ткачука К. Н. – Рівне, НУВГП, 2012. - 385 с.

15. НПАОП 0.00-4.12-05. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці : наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.

16. НПАОП 0.00-4.15-98. Положення про розробку інструкцій з охорони праці : наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.

17. НПАОП 0.00-1.10-07. Правила безпеки праці під час виконання вишукувальних руслових робіт : наказ Держгірпромнагляд від 12.01.2007 р. № 5.

18. НПАОП 0.00-1.57-12. Правила безпеки при експлуатації каналів, трубопроводів, інших гідротехнічних споруд у водогосподарських системах : наказ МНС України від 03.04.2012 р. № 661.

19. НПАОП 0.00-3.08-09. Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам водного господарства : наказ Держгірпромнагляд від 12.10.2009 р. № 169.

20. НПАОП 01.41-1.11-10. Правила безпечної експлуатації насосних станцій водогосподарських систем : наказ Держгірпромнагляд від 12.03.2010 р. № 55.

21. НПАОП 45.24-1.08-69. Правила безпеки при будівництві підземних гідротехнічних споруд : наказ Держгіртехнагляд СРСР від 18.07.1969 р.

22. ДБН А.3.2-2-2009 Система стандартів безпеки праці. Промислова безпека у будівництві. Основні положення. [На заміну СНиП III-4-80^{*}; чинний від 2012-04-01]. Вид. офіц. Київ : Мінрегіонбуд України, 2012. - 122 с.

Допоміжна

23. Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232. – К.: Офіційний вісник України від 12.12.2011 р. № 94. – 64 с.

24. НПАОП 0.00-4.09-07. Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства : наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.

25. НПАОП 0.00-4.11-07. Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці : наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

26. НПАОП 0.00-4.21-04. Типове положення про службу охорони праці : наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

27. НПАОП 0.00-7.15-18. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями : наказ Мінсоцполітики від 14.02.2018 р. № 207.

28. НПАОП 0.00-2.01-05 Перелік робіт з підвищеною небезпекою : наказ Держнаглядохоронпраці 26.01.2005 р. № 15.

29. ДСТУ 2293-14. Охорона праці. Терміни та визначення основних понять. [Чинний від 2015-05-01]. Вид. офіц. Київ : Мінергосрозвитку, 2015. – 19 с.

30. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.04.2014 № 248. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14>

31. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 р. № 559. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-%D0%BF>

32. Практикум з охорони праці / О.М. Кухнюк, С.Л. Кусковець, М.В. Сурговський, Н.М. Прокопчук. - Рівне: РВЦ НУВГП, 2010. – 266 с.

33. Ярошевська В.М. Технічні рішення та розрахунки засобів захисту з охорони праці в дипломних проектах. – Рівне, НУВГП, - 2006. – 352 с.

34. Ярошевська В.М. Проектування та розрахунки засобів захисту з технічної і пожежної безпеки в дипломних проектах. – Рівне, НУВГП, 2005. – 298 с.

35. ДСН 3.3.6.037-99. Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку. [Чинний від 1999-12-01]. - Вид. офіц. Київ : МОЗ України ГСЕУ, 1999. - 34 с.

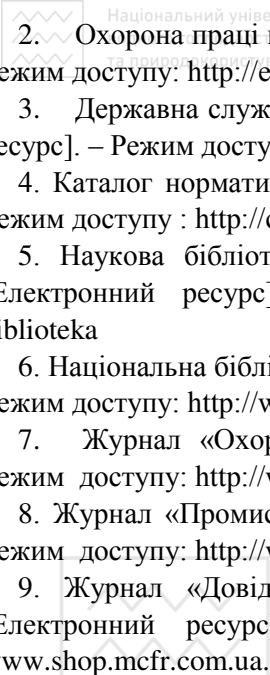
36. ДСН 3.3.6.039-99. Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрацій. [Чинний від 1999-12-01]. - Вид. офіц. Київ : МОЗ України ГСЕУ, 1999. - 39 с.

31. ДСН 3.3.6.042-99. Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень. [Чинний від 1999-12-01]. - Вид. офіц. Київ : МОЗ України ГСЕУ, 1999. - 12 с.

32. ДБН В.2.5-28-2018. Природне і штучне освітлення. Інженерне обладнання будинків і споруд. [На заміну ДБН В.2.5-28-2006; чинний від 2019-03-01]. Мінрегіонбуд України, 2018. - 137 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Цифровий репозиторій Національного університету водного господарства та природокористування / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>

-
2. Охорона праці в галузі. [Опис дисципліни] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er3.nuwm.edu.ua/7897>
3. Державна служба України з питань праці : веб-сайт. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsp.gov.ua/>
4. Каталог нормативних документів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csm.kiev.ua/>
5. Наукова бібліотека НУВГП (м.Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>
6. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Журнал «Охорона праці» : веб-сайт / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ohoronapraci.kiev.ua;>
8. Журнал «Промислова безпека» : веб-сайт / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prombezpeka.com;>
9. Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці» : веб-сайт / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mcfr.com.ua,>
[www.shop.mcfr.com.ua.](http://www.shop.mcfr.com.ua)